

KRISTĪGĀ DEMOKRĀTIJA:
KAS TĀ IR?

KRISTĪGĀ DEMOKRĀTIJA: KAS TĀ IR?

Kristīgā demokrātija ir politiska kustība, kas, sākot ar 19. gadsimta vidu, izveidojās Eiropā (Beļģijā, Vācijā, Francijā, Itālijā, Nīderlandē, Austrijā un Šveicē). Tās organizatoriskās saknes meklējamas galvenokārt katoļu kultūras, labdarības un strādnieku biedrībās, no kurām radās politiskas partijas (skat. 2. nodaļu). Īpaši pēc Otrā pasaules kara attīstījās kristīgi demokrātiskās partijas, kas lielākoties kā pāri konfesijām stāvošas tautas partijas uzrunāja un integrēja visu sabiedrības slāņu pārstāvjus. Sevišķa nozīme kristīgās demokrātijas ilgstošiem panākumiem Vācijā bija pirmā Vācijas kanclera un ilggadējā Kristīgi demokrātiskās savienības priekšsēdētāja Konrāda Adenauera no abu konfesiju kristiešiem (un vēl arī no pilsoniski liberālas un konservatīvas politikas piekritējiem) izveidotajai politiskajai apvienībai.

Kristīgi demokrātiskas partijas jau gadu desmitiem būtiski ietekmē daudzu Eiropas valstu politiku un Eiropas apvienošanās procesu, kuru tās ir uzsākušas un ar panākumiem tajā līdzdarbojušās.

Kristīgās demokrātijas garīgos un politiskos pamatus veido kristīgās baznīcas sociālā ētika,

apgaismības laikmeta liberālisma tradīcija un pilsonisko vērtību, saikņu un dzīvesveida kopšana, pirmām kārtām jau attiecībā uz ģimeni kā mazāko sociālo vienību. **Kristīgās demokrātijas galvenā vērtība ir cilvēks kristīgā izpratnē.** Tai svarīga ir katra cilvēka unikālā individualitāte un neaizskaramā cieņa. Cilvēks kristīgā izpratnē nav kādas sabiedrības šķiras pārstāvis – kā tas, piemēram, ir marksismā – , bet gan vienreizējs un nemanipulējams. Atšķirībā no totalitārām ideoloģijām šī kristīgā cilvēka izpratne necenšas veidot „jaunu cilvēku”, bet gan akceptē katru cilvēku tādu, kāds tas ir, ar viņa stiprajām un vājajām pusēm un ierobežotajām iespējām. Taču atsevišķā indivīda neaizskaramā cieņa nenozīmē neierobežotu individuālismu. Kristīgā izpratne par cilvēku drīzāk uzsver cilvēka divējādo dabu: cilvēks ir indivīds ar savām neatņemamām tiesībām *un* sociāla būtne, kas sevi realizē tikai kopdzīvē ar citiem cilvēkiem. Balstoties uz šādu priekšstatu par cilvēku, kristīgā demokrātija secina, ka katram cilvēkam ir tiesības uz aktīvu, vienlīdzīgu un atbildīgu politikas un sabiedrības veidošanu.

PAPILDU INFORMĀCIJA: KRISTĪGĀ SOCIĀLĀ ĒTIKA

Katoļu baznīcas sociālā mācība un evaņģēliskā sociālā ētika vēsturiski veido kristīgās sociālās ētikas ideju kodolu. Šīs mācības attīstījās 19. gadsimtā kā reakcija uz industrializācijas izraisītajām kardinālajām izmaiņām sabiedrībā (ņemot vērā politisko situāciju laikā no 1917. līdz 1989. gadam, ortodoksa sociālā doktrīna tika noformulēta tikai vēlāk). Pirms tam ētika nodarbojās ar jautājumiem par to, kādas atsevišķa cilvēka nostādnes un darbības ir „labas” (individuālā ētika) vai kādu valsti var uzskatīt par „labu” (politiskā ētika). Līdz ar pārmaiņām ekonomikā un sabiedrībā 19. gadsimtā radās nepieciešamība pēc sadzīvošanas ētikas industrijas laikmeta sabiedrībā (personāla ētika un tieši sociālā ētika resp. mācība).

Katoļu baznīcas sociālā mācība radās, nodarbojoties ar sociālajiem jautājumiem un to risināšanā savstarpēji konkurējošajām liberālisma un sociālisma ekonomiskajām teorijām, tās pamatā tika liktas pāvesta Leona XIII (Rerum Novarum, 1891) un Pija XI (Quadragesimo Anno, 1931) enciklikas (apkārtraksti pasaulei)

Kamēr liberālisms no brīvā tirgus gaidīja „nāciju labklājību”, sociālisms un vēlāk pirmām kārtām jau komunisms bija pārliecināti par šķiru cīņas nepieciešamību, kas vēstures gaitā caur „proletariāta diktatūru” novestu pie bezšķiru sabiedrības. Enciklikā Rerum Novarum (1891) Leons XIII asi kritizēja

tālaika agrīnā kapitālisma sabiedrību. Taču, to darot, liberālas sabiedriskās iekārtas teorija principā netika atmesta, bet sociālistu programma gan: tā nekā nedodot jautājumu risinājumam un kaitējot pašiem darbaļaudīm. Pretstatā liberālismam Leons XIII tomēr pieprasīja tiros tirgus principu ierobežojošas taisnīgas algas, reklamēja strādnieku koalīcijas brīvību (arodbiedrību dibināšanas brīvību) kā dabiskās tiesības un no valsts pieprasīja strādniekiem labvēlīgu sociālo politiku. Viņš tātad saskatīja iespēju apvienot pamatvērtību brīvība un ar to saistīto tirgus institūciju ar sociālā taisnīguma ideju tā, lai starp tām izveidotos līdzsvars, uz kura bāzētos ekonomiskā iekārta.

Evaņģēliskā sociālā ētika, kas balstās uz teologu Aleksandra fon Etingena (Alexander von Oettingen Die Moralstatistik und die christliche Sittenlehre, 1867), Ādolfu fon Harnaka (Adolf von Harnack Das Wesen des Christentums, 1900) un Ernsta Trelča (Ernst Troeltsch Die Soziallehre der christlichen Kirchen und Gruppen, 1912) darbiem, līdztekus sociālajiem jautājumiem (labdarības iestāžu radīšana nabago ļaužu aprūpei, sociālas reformas strādnieku stāvokļa uzlabošanai) uzmanību veltīja, pirmkārt, tādiem jautājumiem kā morālā un tikumiskā kārtība, attiecības starp cilvēkiem un atbildība – gan atsevišķa indivīda atbildība par sevi un kolektīvu – gan arī kolektīvā atbildība. Tā, piemēram, eksistē ne tikai uzņēmēja atbildība, bet arī uzņēmuma atbildība, ne tikai zinātnieka, bet arī zinātnes atbildība, ne tikai politiķa, bet arī politikas atbildība. Kritizējot sava laika (19./20. gs. mijas) sociālos apstākļus, evaņģēliskā sociālā ētika mēģināja izstrādāt tikumības kritērijus modernajai sabiedrībai. Pie tam svarīgi bija saskatīt spriedzi, kas var rasties starp iespējamu neparedzētu attīstību, piemēram, ekonomikas vai sociālajā jomā un no tās izrietošo ierobežoto atsevišķa cilvēka atbildību.

Kristīgajā sociālajā ētikā būtiskākais ir subsidiaritātes ideja. Šis jēdziens ir atvasināts no latīņu valodas vārda subsidium („rezerve, aizvietotājs, aizstājējs”). Tādējādi jau ir iezīmēta subsidiaritātes pamatideja: mazākajām sabiedrības vienībām, tādām kā ģimene, draudzes vai politiskās apvienības, jābūt īstenajām sabiedriskās dzīves veidotājām, tām pašām jāprot veidot savu dzīvi un uzņemties atbildību par to. Turpretim valsts un augsta līmeņa sabiedriskie veidojumi vispirms atrodas „rezervē”, t. i., tie uzsāk savas darbības tikai tad, kad mazākā vienība nespēj uzņemties atbildību par savu dzīvi. Tātad valstij attiecībā pret mazākajām vienībām ir tikai palīdzības un pakalpojumu sniegšanas funkcija. Tādējādi subsidiaritātes princips sastāv no diviem komponentiem: „privātais pirms valsts” un „mazākais pirms lielākā”. Subsidiaritātes principa klasiskais formulējums atrodams 1931. gadā publicētajā Pija XI enciklikā Quadragesimo Anno. Tajā teikts: „[...] Tāpat kā tas, ko atsevišķs cilvēks var paveikt pēc savas iniciatīvas un ar paša spēkiem, nedrīkst tikt viņam atņemts [...], ir netaisnīgi, ja to, ko var [...] paveikt mazākas un zemāka līmeņa institūcijas vai cilvēku kopas, jāuzņemas lielāka un augstāka līmeņa institūcijai.”

Pēc: Roos (2005), Honecker (2006), Koecke und Sieben (2010: 16 - 17).

No cilvēka kā indivīda cieņas un brīvības atzīšanas, kā arī no uzskata, ka cilvēks ir aktīvs subjekts, kam piemīt sirdsapziņa, atbildība un spriestspēja, izriet kristīgās demokrātijas politiskā orientācija un galvenie mērķi:

1. Brīvas un tiesiskas valsts demokrātijas kā vienīgās politiskās iekārtas, kurā var tikt īstenoti kristīgās demokrātijas principi, atzīšana. Diskusijā ar sociālistiem un, galvenokārt, jau ar komunistiem 19. un 20.

gadsimta mijā tas nozīmēja piedāvāt sociālas un politiskas pārmaiņas, izdarot *pakāpeniskus* dzīves uzlabojumus (piem., *izstrādājot* konstitūciju) un nevis revolucionārus apvērsumus.

2. Ar likumu garantētās tiesībās cilvēkam brīvi un ar atbildības sajūtu par sevi un citiem tiekties pēc politiskas un ekonomiskas pašrealizācijas un laimes atspoguļojas liberālisma, tiesiskas valsts un kristīgās sociālās ētikas principi.

3. Subsidiaritātes princips atspoguļojas, pirmām kārtām, gatavībā uzņemties, bet arī dalīt atbildību, kad priekšroka tiek dota politiskai decentralizācijai un personīgajai atbildībai, nevis centralizētai un autoritārai aizbildniecībai.
4. Solidaritātē ar vājākiem kā sava tuvākā mīlestības un politiski saprātīgā prasībā tāpat kā prasībā būt atbildīgiem par tiem, kas cieš trūkumu, atspoguļojas kristīgās demokrātijas labdarības mērķi.

Šī politiskā pamatorientācija un mērķi ir saglabājušies līdz mūsdienām. Mūsdienu kristīgi demokrātiskās partijas vēl aizvien liberālisma idejas apvieno ar tradicionālo vērtību un kristīgās sociālās ētikas idejām. **Tās pamatvērtības ir: brīvība, taisnīgums un solidaritāte.** Šīs pamatvērtības tiek pielietotas, gan veidojot politisko un ekonomisko iekārtu, gan arī visās sabiedrības dzīves jomās.

Politiskajā telpā **brīvība** realizējas caur konstitūcijā garantētām un neatņemamām pamattiesībām (pozitīvām tiesībām uz brīvību), tādām kā ticības brīvība un konfesijas izvēles brīvība, uzskatu, preses, sapulču un biedrošanās brīvība vai aktīvās un pasīvās vēlēšanu tiesības. Ekonomikas jomā brīvība realizējas caur tiesībām uz īpašumu, tiesībām uz brīvu personības attīstību, tiesībām uz profesijas izvēli un pārvietošanās brīvību. Bet tā kā viena indivīda brīvība nekādā gadījumā nedrīkst ierobežot otra indivīda brīvību, tā ir pakļauta likumā noteiktiem ierobežojumiem (negatīvās tiesības uz brīvību, politiskās varas nostiprināšana likumā), lai nepieļautu to, ka citi indivīdi ierobežo kāda indivīda personisko brīvību un citas pamattiesības, kā, piem., cilvēka cieņu vai tiesības uz personības brīvu attīstību. Šāda brīvības izpratne ir liberāla klasiskā nozīmē un atbilst liberālas tiesiskas valsts pamatiem. Turklāt tā izskaidro, kāpēc kristīgi demokrātiskās partijas principā aizstāv tirgus ekonomiku, kuras pienākums ir gādāt par sociālu izlīdzināšanu.

Pamatvērtību **taisnīgums** kristīgā demokrātija pamato, no vienas puses, ar visu cilvēku cieņas, ko viņiem devis Dievs, vienlīdzīgumu un, no otras puses, ar viņu vienlīdzīgumu likuma priekšā. Liberālā tiesiskā valstī vienlīdzīgums nozīmē „vienādas tiesības visiem” un to, ka nevienam viņa ticības, ieņemamā amata, izcelsmes vai citu pazīmju dēļ likums nedrīkst dot priekšroku vai nodarīt pāri. Ekonomikas jomā un attiecībā uz sociālo politiku kristīgās demokrātijas priekšstati par taisnīgumu būtiski atšķiras no citu, sevišķi no sociālistu un komunistu, bet arī no sociāldemokrātijas, priekšstatiem par to. Kristīgās demokrātijas priekšstatos par taisnīgumu galvenais nav nodoms radikāli pārdaļīt īpašumus un ieņēmumus, lai visnotaļ likvidētu nevienādu sadalījumu, bet gan sadalīšanas taisnīgums un sociāla izlīdzināšana bez nonivelēšanas un, pirmām kārtām, jau vienādu iespēju radīšana. Šādā izpratnē katram cilvēkam ir jābūt dotai iespējai attīstīties atbilstoši savām vēlmēm un spējām. Tam kristīgā demokrātija piedāvā politisko ietvaru (tiesisku valsti) un sociālekonomisko koncepciju (sociālo tirgus ekonomiku) un vispārējās un profesionālās izglītības jomā, kā arī ģimenes politikā piedāvā iespējas, kuras cilvēks var izmantot saskaņā ar savām vēlmēm un spējām.

Kristīgās demokrātijas mērķis ir sociālā tirgus ekonomika.¹ Šajā koncepcijā pamatvērtības „brīvība” un „taisnīgums” tiek viena ar otru reāli sasaistītas. Pēc Otrā pasaules kara šo koncepciju izstrādāja galvenokārt vācu nacionālekonomi Valters Oikens (*Walter Eucken*) un Alfreds Millers-Armaks (*Alfred Müller-Armack*) (kurš vēlāk bija Konrada Adenauera fonda priekšsēdētājs) kopā ar tiesību zinātnieku Franci Bēmu (*Franz Böhm*), dzīvē to īstenoja toreizējais Vācijas ekonomikas ministrs, vēlākais Vācijas kanclers un Vācijas Kristīgi demokrātiskās savienības priekšsēdētājs Ludvigs Erhards (*Ludwig Erhard*).

No pamatvērtības brīvība loģiski izriet viennozīmīga tirgus ekonomikas, t. i., tādas ekonomikas, kas balstās uz privātpašumu,

brīvu uzņēmējdarbību un konkurenci, atzīšana. Tā kā tirgus ekonomikas pirmais mērķis, proti, optimāli nodrošināt iedzīvotājiem preces un pakalpojumus, nevar tikt sasniegts tikai ar brīva, neregulēta tirgus palīdzību, jo tas dažreiz var radīt nevēlamas sekas, (piem., ekonomikas krīzes, bezdarbu), sociālās tirgus ekonomikas koncepcijā valsts nosaka vispārējos noteikumus, kuru ietvaros tirgus darbojas. Līdztekus brīvas konkurences iespēju regulēšanai, piem., nodrošinot ražošanas un līgumu slēgšanas brīvību, monopolu kontroli un karteļa tiesības, kā arī valstij īslaicīgi iejaucoties, ja ir nopietni traucējumi visas ekonomikas attīstībā (pasaules ekonomiskās krīzes), sociālā tirgus ekonomika par savu otru mērķi izvirza cilvēcisku darba apstākļu radīšanu. Šī mērķa sasniegšanu garantē bērnu nodarbināšanas un piespiedu darba aizliegums, nedēļas darba laika ilguma noteikšana vai (dažādās valstīs atšķirīgi) darba uzteikšanas noteikumi. Arī strādājošo biedrošanās brīvības un arodbiedrību tiesību uz sarunām par algām un darba noteikumiem (tarifu autonomijas) atzīšanai ir stabila vieta sociālās tirgus ekonomikas koncepcijā.

Šīs ekonomiskās koncepcijas, kas tās radītājiem bija ne tikai ekonomikas sistēma, bet arī sociālā ētika, ietvaros kristīgā demokrātija uzsver **privātipašuma sociālo pienākumu**. Privātipašums, kā arī privātā iniciatīva un kāda rīcībā esošie ražošanas faktori, tāpat kā ar to saistītā atbildības uzņemšanās par uzņēmējdarbību un riskiem, pamatojas uz brīvību kā pamatvērtību un no tās izrietošajām tiesībām uz personības brīvu attīstību. Tomēr kristīgā demokrātija uzsver, ka īpašums uzliek pienākumus, t. i., ka tam jānodod labums visai sabiedrībai un jākalpo ne tikai īpašnieka labklājības radīšanai. Privātipašuma aizsardzība un sociālais pienākums Vācijā ir ierakstīti gan konstitūcijā (GG Art. 14, Abs. 2), gan Kristīgi demokrātiskās savienības programmā (CDU Deutschland 2007: 49).

Pamatvērtību **solidaritāte**, pirmām kārtām, raksturo vispārējā cilvēciskā attieksme, kuras pamatā ir humānisma un sava tuvākā

mīlestības ideja. Tā „stiprākajam” uzliek par pienākumu iestāties par „vājāko”. Sociālajā tirgus ekonomikā solidaritāte izpaužas tur, kur atsevišķi cilvēki (īslaicīgi) nevar (vairs) piedalīties darba tirgū. Tas attiecas vispirms uz saslimušajiem, grūtniecēm, veciem cilvēkiem, bezdarbniekiem. Lai spētu pildīt savas sociālpolitiskās saistības (un citus valsts uzdevumus, tādus kā iekšējās un ārējās drošības garantēšana, izglītība, infrastruktūras attīstība), valsts iekasē nodokļus un ienākumiem proporcionālas iemaksas no algām un citiem ienākumiem. Tādā veidā nodokļu maksātāji un strādājošie gūst tiesības pieprasīt materiālo nodrošinājumu, gan īslaicīgi slimības vai bezdarba gadījumā vai arī ilgākā laika periodā, kā tas ir, saņemot vecuma pensiju. Taču sociālajā tirgus ekonomikā kristīgi demokrātiski ir ne tik daudz mērķi (solidaritāte ar vājākajiem, nabadzības un izstumšanas no saimnieciskās dzīves novēršana), bet gan to pamatojums un pielietotie līdzekļi. Atšķirībā no citām ekonomiskajām un sabiedriski politiskajām nostādnēm kristīgi demokrātiskā sociālā politika, pirmkārt, uzsver prasību pēc personīgās cieņas, kas jāievēro neatkarīgi no ienākumiem un stāvokļa darbvietā (strādājošais vai bezdarbnieks, darba nespēja slimības laikā vai pensijas vecums), bet, otrkārt, arī to, ka līdztekus tam, ka valsts resp. sociālās apdrošināšanas sistēmas solidāri nodrošina pret dažādiem riskiem, katram pašam arī privāti ir jāapdrošinās mainīgu dzīves apstākļu gadījumiem. Turklāt kristīgi demokrātiskas sociālās politikas īstenotāji uzsver, ka publisko sociālo pakalpojumu saņemšana tieši uzliek pienākumu pašam uzņemties atbildību un pašam izrādīt iniciatīvu.

Kristīgi demokrātiskā ekonomiskā un sociālā politika atbalsta valsti, kas cilvēkam liek būt aktīvam, bet arī vēršas pret tās „visvarenību”. Spēkā ir princips: tik daudz valsts darbību, cik nepieciešams (piem., lai radītu politiskās iekārtas ietvaru tirgus ekonomikai), bet arī tik maz valsts darbību, cik iespējams. Atšķirībā no sociālistiskiem vai sociāldemokrātiskiem politikas un sociālajiem modeļiem kristīgi demokrātiskas ievirzes

sabiedrībā daudzi uzdevumi tiek deleģēti mazākām, no valsts neatkarīgām vienībām. Tas atbilst subsidiaritātes idejai, saskaņā ar kuru valsts neuzņemas uzdevumus, ja tos var paveikt atsevišķs cilvēks vai kādas zemākas institūcijas par valsti.

Kristīgajai demokrātijai ir īpašas **attiecības ar kristīgajām baznīcām**, taču tās nav to „politiskā roka”. Kristīgajai demokrātijai ir svarīgi, ka valsts un baznīca ir šķirtas, kaut gan tās abas atzīst vienas un tās pašas vērtības. Pie šīm vērtībām pieder cilvēks kristīgā izpratnē, cilvēka personiskās cieņas atzīšana, brīvības un atbildības ievērošana, nedzimušās dzīvības aizsargāšana, ģimenes saglabāšana un tās nozīmes kā sabiedrības mazākās vienības uzsvēršana. Baznīcas turklāt tiek novērtētas kā tikumiskā un morālā parauga instances un kā pilsoniskās apziņas un sabiedriskā labuma veicināšanas vietas. Par īpašu attieksmi pret baznīcu valstīs ar kristīgi demokrātisku ievirzi liecina arī tas, ka kristīgi demokrātiskās partijas iestājas par obligātu reliģijas mācīšanu valsts finansētajās skolās. Turklāt daudzās valstīs ar kristīgi demokrātisku ievirzi (Dānijā, Vācijā, Itālijā, Austrijā, Šveicē, Zviedrijā, Spānijā) baznīcas nodokļus iekasē valsts. Visbeidzot kristīgā demokrātija – lai cik toleranta tā būtu pret citām reliģijām – iestājas par kristīgo simbolu un svinamo dienu saglabāšanu.

Kopš 1945. gada kristīgi demokrātiskās partijas ir būtiski ietekmējušas politiku daudzās Rietumeiropas valstīs, kā arī Eiropas līmenī. Daļēji tās arī pašlaik – kā Beļģijā, Vācijā, Luksemburgā, Ungārijā un Slovākijā – ir (līdz)atbildīgas par valdības darbu. Par saviem ilgstošajiem panākumiem kristīgajai demokrātijai jāpateicas, pirmām kārtām, faktam, ka tā ir integrējusi dažādus politiskus strāvumus un idejiskus virzienus un tādējādi ieņēmusi un pārstāvējusi politiskā spektra vidusdaļu. Principā kristīgā demokrātija orientējas uz tirgus ekonomiku, taču tā nekādā ziņā nav neierobežota tirgus liberālisma aizstāve. Tā savu politiku veido, izejot no kristīgā priekšstata par cilvēka, bet uzsver, ka no kristīgās ticības nevar atvasināt noteiktu

praktisku programmu un tāpēc tā nav baznīcu pagarinātā roka. Tā ir liberāla, taču vairāk nekā citas partijas uzskata, ka tiesiskā valstī indivīda brīvībai ir jānosaka robežas, lai saglabātu stabilu politisko iekārtu un iekšējo, kā arī ārējo drošību. Tā ir toleranta pret pārējām reliģijām, atvērta pasaulei un pieliek tikpat daudz pūļu, lai uzturētu mierīgas attiecības ar kaimiņiem, kā arī lai turpinātos Eiropas integrācija. Bet tā arī uzsver ciešās saites ar dzimto zemi, nacionālo un reģionālo identitāti, nacionālos simbolus un vērtības (Vācijā, pirmām kārtām, tās ir konstitūcija, kristīgās vērtības un vācu kultūra) un neatbalsta nereglamentētu multikulturālu līdzāspastāvēšanu.

Rietumeiropas valstīs kristīgi demokrātiskā politika ilgu laiku saskanēja ar iedzīvotāju vairākuma uzskatiem par vērtībām un vēlamu valsts politiku. Kristīgi demokrātiskās partijas izaugušas par lielām, sociāli neviendabīgām un politiski darboties spējīgām **politiskā spektra vidusdaļas tautas partijām**, tādēļ jau daudzus gadus bez tām nebija vai joprojām vēl nav iespējams sastādīt nevienu valdību. Taču Eiropā arī kristīgi demokrātiskajām partijām priekšā stāv jauni izaicinājumi. Pirmkārt, tās cieš no vēlētāju tradicionālo saikņu ar partijām pārtrūkšanas, no nespējas politiski mobilizēties, kā arī no pieaugoša individuālisma un solidaritātes trūkuma tendencēm sabiedrībā. Sevišķi lielpilsētās kristīgi demokrātiskajām partijām kļūst aizvien grūtāk mobilizēt iedzīvotāju vairākumu, kamēr lauku apvidi ar lielāku skaitu aktīvu kristiešu, zemkopju un vidējo uzņēmēju joprojām vēl pieskaitāmi pie šo partiju balstiem. Otrkārt, sociālās labklājības valsts, kuru veidot palīdzējušas kristīgi demokrātiskās partijas, demogrāfiskās situācijas izmaiņu un globalizācijas sociālo seku dēļ ir sasniegusi savas kapacitātes robežas.

Kristīgi demokrātiskajām partijām uz šiem faktiem jāreaģē gan programmu satura, gan stratēģijas un organizācijas uzbūves ziņā, pie tam nezaudējot savus principus un savu uzticamību. Sabiedrības mērogā tas notiek, piem., meklējot jaunus piekritējus lielpilsētā

liberālās pilsonības (labi pelnošu izglītotu speciālistu) vidū, uz kopēju vērtību pamata meklējot jaunus koalīcijas partnerus vai veidojot dialogu ar citu konfesiju vai reliģijas novirzienu pārstāvjiem, pie tam, saglabājot kristīgās vērtības, tiek uzsvērts kopīgais, piem., ģimenes jomā.

Partijas iekšienē kristīgi demokrātiskās partijas mēģina saviem piekritējiem piedāvāt atraktīvas formas līdzdalībai partijas dzīvē, piemēram, veidojot aktīvu partijas darbu uz vietām, vairāk izmantojot tiešus demokrātiskus paņēmienus, piem., diskutējot un balsojot par programmu vai izvēloties kandidātus, atvērtību vietējā līmenī arī tiem, kas nav partijas biedri, vai piedāvājot iespēju būt partijas rindās tikai kādu noteiktu laiku. Ekonomikas jomā galvenā uzmanība šodien, pirmām kārtām, tiek pievērsta centieniem noregulēt globālos un vietējos tirgus tā, lai tie – kā 2008./09. gada finanšu tirgus un ekonomikas krīzes gadījumā – nenovestu veselas tautsaimniecības gandrīz līdz sabrukumam un tādējādi principā diskreditētu tirgus ekonomiku, bet lai vienlaicīgi ekonomikā arī pārāk neiegrožotu privāto iniciatīvu. Sociālās tirgus ekonomikas veidošana globalizācijas apstākļos – līdztekus centieniem, saglabājot savas pamatvērtības, uzrunāt jaunas, bet arī nepazaudēt tradicionālās piekritēju grupas – pieder pie lielākajiem izaicinājumiem, ar kuriem šodien jāsastopas kristīgi demokrātiskajām partijām.

---

¹ Šī ekonomiskā un sociālā koncepcija, pirmām kārtām, raksturīga Vācijas kristīgajiem demokrātiem. Citās valstīs kristīgajiem demokrātiem ir līdzīgi mērķi, taču ar citu nosaukumu, piem., „sociālais kapitālisms” (Nīderlandē), „korporatīvā sociālās aizgādības valsts” (Austrijā).